

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Белоусов А.В.

аспірант,

Харківський регіональний інститут

Національної академії державного управління при Президентіві України

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Важливе значення в удосконаленні організаційного механізму державного управління ризиками надзвичайних ситуацій мають якісні зміни процесу інформаційного обміну. Він повинен координуватися єдиним центром, починаючи від введення складу і показників ризиків надзвичайних ситуацій, очікуваного збитку від їх реалізації, до їх подання засобам масової інформації та громадськості в зручному і зрозумілому вигляді. При цьому зростає роль і, отже, підвищуються вимоги до рівня компетентності засобів масової інформації.

Інформаційно-комунікаційний аспект системи забезпечення безпеки включає три основних рівня. Перший рівень пов'язаний з інформаційним забезпеченням самої системи управління безпекою. Йдеться насамперед про створення та розвиток національної та регіональних інформаційних мереж про небезпеки та ризики, організації доступу, відповідних організацій до міжнародної інформаційної мережі; розробки та впровадження спеціальних форм повідомлень про небезпеки, про частоту виникнення і сферах прояву надзвичайних ситуацій, ризиків; схемах і картах, що описують розвиток катастрофічних, ризикованих ситуацій на місцевому, регіональному та національному рівні.

Інший рівень включає в себе інформування населення з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та ризиків. Існують різні варіанти вирішення цієї задачі [4, с. 15]. Проте загальний зміст такої системи полягає в тому, щоб інформувати населення про можливі небезпеки, конкретних ризики, їх величину, способи захисту від надзвичайних ситуацій, імовірних і реально існуючих ризиків, варіанти поведінки людей в катастрофічних ситуаціях. Важливим є встановлення зв'язків з громадськістю. Практика показує, що спроби замовчування події, заперечення або приниження ступеня небезпеки, надання інформації лише під тиском обставин зазвичай ведуть до втрати довіри до влади.

Прогнозний аспект системи управління безпекою може бути, зокрема, заснований на синергетичній методології. Одна зі складностей, наприклад, прогнозів аварій великих техногенних систем, техногенних катастроф полягає в тому, що в їх основі, як правило, лежить збіг ряду надзвичайно малоїмовірних подій, до яких додаються людські помилки. Причому ці помилки дуже часто обумовлені непередбачуваністю дій людей, і, отже, вони мають нестатистичний і відповідно непрогнозований характер, що вносить значну невизначеність в прогнози.

Враховуючи зростаючу значущість науки у вирішенні завдань сталого розвитку, включаючи забезпечення національної безпеки, особливої уваги заслуговує вдосконалення організації науково-дослідної діяльності в області управління ризиками надзвичайних ситуацій, необхідної для створення адекватної науково-інформаційної бази переходу на нову стратегію розвитку країни. Особливо важливо посилити суспільно-наукову складову досліджень і розробок у сфері управління ризиками надзвичайних ситуацій та їх зниження, пов'язану зі сприйняттям ризиків та оцінки прийнятності очікуваного збитку [1, с. 21].

Настав час об'єднати зусилля вчених і фахівців в рамках створення Національного центру аналізу ризику. Одним з головних завдань суспільства, поряд з ідентифікацією, оцінкою і прогнозом небезпек і загроз сучасній Україні, має стати завдання щодо вироблення пропозицій і механізмів для органів державної виконавчої влади по управлінню ризиками надзвичайних ситуацій у різних сферах життєдіяльності держави [2, с. 15].

Організаційний аспект забезпечення безпеки пов'язаний із створенням спеціальних органів управління і єдиної загальнодержавної системи. Порівняно нещодавно в Україні з'явилися організаційні структури, які професійно займаються управлінням катастрофічними ризиками. Національна система управління постійними («хронічними») ризиками, як і раніше відсутня. Ризики, що з'являються в результаті виникнення екстремальних ситуацій, з початку 90-х рр. ХХ ст. перебувають у віданні Державної служби України з надзвичайних ситуацій [3, с. 18]. В країні має бути створена система попередження і дій у надзвичайних ситуаціях, що складається з функціональних і територіальних підсистем має 3 рівні: державний, місцевий та об'єктовий. Є різні варіанти вирішення цієї задачі. Не вдаючись у деталі, можна окреслити основні напрями її реалізації. Зокрема, є доцільним створення на державному рівні спеціального Комітету, що функціонально займається управлінням національними ризиками, забезпеченням безпеки населення і територій та координує цю діяльність на території України. Його основне завдання – сконцентрувати зусилля з вивчення ризиків на національному рівні. Це повинен бути єдиний національно-орієнтований орган, що займається тими аспектами дослідження ризику, які «лежать» за межами конкретних робіт, що проводяться окремими організаціями, фірмами, банками, страховими компаніями. При Комітеті можуть бути створені: а) центр аналізу, оцінки і прогнозування ризиків; б) групи експертів, що спеціалізуються на управлінні різними різновидами ризику; в) тимчасові творчі колективи фахівців, які працюють на договірній основі.

Управлінням ризиком і безпекою на регіональному рівні повинні займатися регіональні Комітети (центри). Необхідні відділи управління ризиком при органах виконавчої влади, а також невеликі підрозділи або окремі фахівці при місцевих адміністраціях. Сенс створення єдиної державної системи управління ризиком і безпекою полягає в тому, щоб з'явилися спеціалізовані організації, які поряд з управлінням «катастрофічними» ризиками, координують «займалися» також і постійними «хронічними» ризиками в національному, регіональному та місцевому масштабі. У цю систему можуть, поряд з новостворюваними органами, входити вже існуючі, наприклад, відділи соціального захисту громадян, екологічної безпеки, підрозділи захисту в надзвичайних ситуаціях, відділи безпеки об'єктів, транспортних систем та багато інших. Природно, що повинна бути розроблена система контролю за діяльністю з управління ризиком і безпекою, яка може включати в себе і нині

існуючі організації – енергонагляд, санітарно-епідеміологічний нагляд, пожежний нагляд і т.д.

Певну роль в практичній реалізації сформульованих концептуальних положень може надати цільова програма Мета Програми – істотне зниження природних і техногенних ризиків і пом'якшення наслідків катастроф і стихійних лих в інтересах підвищення рівня безпеки особистості, суспільства та навколишнього середовища в умовах можливих надзвичайних ситуацій. Дана Програма включає в себе кілька етапів, на кожному з яких повинні бути вирішені певні завдання. На першому етапі були отримані наступні основні результати: розроблено проект Основ державної політики в галузі зниження ризиків та пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру; проведені теоретичні розробки концепції прийнятної і виправданого ризиків стосовно до катастроф і стихійних лих; розроблено методичний апарат аналізу ризику; удосконалено методи та методики оцінки ризику; розроблені способи підвищення точності прогнозу виникнення надзвичайних ситуацій та їх наслідків; розроблені сучасні інформаційні технології моніторингу і прогнозування катастроф і стихійних лих. Головна мета другого етапу Програми – реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на зниження ризиків і пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. До числа основних напрямків вкладення фінансових коштів в програмні заходи відносяться:

- вдосконалення системи моніторингу та прогнозування катастроф і стихійних лих;
- модернізація системи аерокосмічного моніторингу районів підвищеного ризику;
- розробка і впровадження комплексу інформаційної підтримки процесів управління в надзвичайних ситуаціях;
- модернізація автоматизованої системи централізованого оповіщення населення; реалізація заходів щодо першочергового життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях;
- впровадження робото-технічних та авіаційних комплексів екстреного реагування на надзвичайні ситуації;
- реалізація комплексу заходів щодо організаційно-технічному об'єднанню міських чергово-диспетчерських служб;
- створення навчально-методичного центру по підготовці сил спостереження і лабораторного контролю надзвичайних ситуацій;
- оснащення державної системи сейсмологічних спостережень і контролю землетрусів сучасними цифровими станціями і т.д.

Список використаних джерел:

1. Безпека людини у надзвичайних ситуаціях: навч. посіб. / За ред. В. І. Голінька. – 4-те вид., перероб. і доп. – Д.: Національний гірничий університет, 2011. – 161 с.
2. Гур'єв С. О. Задачі кризового менеджменту та управління надзвичайними ситуаціями в державному управлінні / С. О. Гур'єв, Я. Ф. Радиш, А. В. Терент'єва // Університетські наукові записки [Текст]: наук. зб. – № 2(30). – Хмельницький: ХмУПУ, 2012. – С. 285-290.
3. Іванюта С. П. Екологічна та природно-техногенна безпека України: регіональний вимір загроз і ризиків: монографія / С. П. Іванюта, А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2012. – 308 с.
4. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій [Текст]: монографія / С. О. Гур'єв, А. В. Терент'єва, П. Б. Волянський. – К.: [б. в.], 2008. – С. 8-34; 93-112.